

Lietuvos Ministrės Pirmininkės Ingridos Šimonytės kalba

Europos liaudies partijos frakcijos Biuro posėdyje

2021 m. rugsėjo 9 d., Berlynas

Gerbiamas Manfredai, kolegos,

mieli ELP šeimos nariai [ir draugai], esantys šioje salėje ir prisijungę internetu,

džiaugiuosi šiandien būdama su jumis. Dar svarbiau – šiandien ir kiekvieną dieną esu laiminga būdama ELP šeimos dalimi.

Būti seniausios ir didžiausios ES politinės grupės nariu – ne šiaip gera, tai ne tik įgalina. Tai suteikia labai svarbų supratimą, kad priklausai bendruomenei, kurią vienija panaši pasaulėžiūra, kuri dirba kartu siekiant bendrų tikslų.

Tą patį galima pasakyti ir apie Europą. Valstybių ir žmonių – įvairių, kartais – palyginti tolimų – bendruomenę, kurią sieja daug daugiau nei vien geografinis atsitiktinumas. Kurią jungia mūsų vertybės. Kurią sieja bendruomeniškumo jausmas. Suvokimas, kad esame kažko didesnio dalis – kad esame europiečiai.

Nėra lengva apibrėžti, ką tai reiškia. Kas yra Europa. Visi prisimename mėginimus rasti atsakymą, kai prieš du dešimtmečius diskutavome apie ES Konstituciją.

Galiausiai atsisakėme ES Konstitucijos idėjos ir priėmėme Lisabonos sutartį. Daugelis skeptikų ES ir už jos ribų tai laikė įrodymu, teigdami, kad negalime susitarti net dėl to, kas esame. Ir todėl – esame pasmerkti nesėkmei bet kurioje strateginėje diskusijoje ateityje.

Visiškai nesutinku.

Svarbiausius dalykus – ir stipriausius jausmus – paprastai yra sunkiausia apibrėžti. Kas yra meilė? Dievas? Laisvė? Gyvenimo prasmė? Nesibaigiančios diskusijos gali niekada neduoti tenkinančio atsakymo. Bet kai tai turi, kai tai jauti – žinai, kas tai yra. Ir tikrai žinai, kas tai nėra.

Taika nėra karas. Laisvė nėra vergija. Neišmanymas nėra stiprybė. Aš tai puikiai žinau – nepaisant dešimtmečius trukusios sovietinio režimo okupacijos, režimo, kuris buvo blogesnis nei orveliškasis ir kuris labai stengėsi įtikinti mano šeimą ir mūsų tautą, kad yra priešingai.

Europa yra mūsų namai. ES yra laisvės ir vertybių bendruomenė. Štai ką Lietuva matė stebėdama iš šalies. Ir tai yra Europa, ES, kurią matau – ir kuria tikiu – šiandien, kai mano šalis yra ES narė 17 metų.

Grižę prie diskusijų apie Europos ateitį, neturėtume pasiduoti pesimistų prognozėms, kad galiausiai sutarsime nesutarti. Tiesą sakant, nėra jokių nesutarimų dėl to, kokią ateitį privalome kurti Europai.

Ateities Europa turi būti laisva, saugi ir klestinti. Taip pat turi būti įgalintas jaustis ir kiekvienas jos pilietis. Erdvė, kurioje klesti mokslas, verslas ir talentai. Kur paveldas yra saugomas, istorija – pripažįstama ir apmąstoma. O ateitį kiekvieną dieną kuria įgalinti svajotojai ir novatoriai.

Pasauliniuose reikaluose Europa privalo būti – mažų mažiausiai – reikšminga. O kalbant visiškai atvirai, Europa privalo išlikti kultūrinis, politinis ir ekonominiu traukos centru – kaip juo buvo šimtmečiais, nors naujos galios iškildavo ir toliau kils įvairiose pasaulio dalyse.

Ar galėtų kuris Europos šalies lyderis ar pilietis Europai norėti priešingo likimo? Manau, kad ne.

Dabar, kaip ir anksčiau, diskusijų dėl Europos ateities centre yra ne klausimas, ko norime pasiekti, bet kaip tai pasieksime.

Esu įsitikinusi, kad mes tai pasieksime – pirmiausia – likdami ištikimi sau. Niekada neišduodami vertybių, kurios mus apibrėžia ir vienija. Laisvės, taikos, demokratijos, teisės viršenybės, žmogaus teisių ir žmogaus orumo. Likdami įsipareigoję šias vertybes ginti taikiai, kur jos bebūtų paminamos.

Apmaudu matyti, kad ES politikos užmojai kartais sumažėja iki paieškos to, ką matematikai vadina „mažiausiu bendru vardikliu“. Tačiau kaip politikai teturime savo širdyse ir protuose sąvoką „mažiausias“ pakeisti į „esminis“ arba „svarbiausias“.

Kad mūsų pagrindinės vertybės taptų mūsų bendrų sprendimų šerdimi ir leistume joms mus vesti pirmyn. Pamatysime, kad daugybė dilemų išnyks.

Ar galime likti ištikimi sau, jei apleisime už savo pagrindines teises ir laisves kovojančius Baltarusijos žmones? Ar galėtume nuoširdžiai pasakyti, kad laikomės savo vertybių, jei vieną dieną nuspręstume pamiršti Rusijos kalėjime kalintį Aleksejų Navalną ar dėl Donbaso gyvybes prarandančius Ukrainos žmones? Ar galime prieiti prie to, kad iškeistume Ukrainos Krymą į ką nors, ką Kremlius ateityje sugalvotų mums pasiūlyti ?

Ar galime vis atidėlioti derybas su Vakarų Balkanų šalimis, kai ne kartą esame žadėję, kad jų ateitis – ES? Ar galime palikti likimo valiai tuos, kas padėjo mums Afganistane? Ar Taivano ir Honkongo žmonių siekis gyventi demokratijoje nusipelno paramos?

Kol išliekame ištikimi sau, atsakymai yra aiškūs ir pasirinkimas yra vienas.

Taip, už moralinės pozicijos reiškimą dažnai mokama kaina. Kartais ji yra apskaičiuojama – kaip ekonominių sankcijų atvejais. Kartais ji viršija bet kokius

racionalius lūkesčius – nes diktatorių vaizduotei nėra ribų. Lietuva tai patyrė savo kailiu, kai Lukašenka nusprendė priverstinai nutupdyti „Ryanair“ lėktuvą ir įkaitais paimti daugiau nei šimtą ES piliečių, kad sulaikytų Ramaną Pratasevičių. Ir kai jis ėmė naudoti neteisėtą migraciją kaip hibridinį ginklą prieš mano šalį, mūsų kaimynes Latviją ir Lenkiją bei visą ES.

Tačiau kad ir kokią kainą mokame ar tektų mokėti ateityje už tai, kad istorijos akivaizdoje stojame į teisiųjų pusę, ji negali prilygti kainai, kurią mokėtume praradę (arba dar blogiau – pardavę) savo moralinį kompasą. Nes tuomet mes taptume „nieko bendra neturinčių bendrija“, pasiskolinant šį taiklų apibrėžimą iš lietuvių kilmės amerikiečių filosofo Alphonso Lingis. Tuomet „skaldyk ir valdyk“ taktika, kurią mūsų priešai taikė praeityje ir dabar, atsiskleistų visu siaubu. Liktume suskaidyti, pasiklydę, vieni.

O stovėti vienam – ne išeitis. Jei kas tuo kada nors abejojo, daugybė vis didėjančių iššūkių – nuo ekonominių krizių iki dabartinės pandemijos – mums davė pamoką, kad mums reikia stipresnės, o ne silpnesnės ES. ES, kuri gali įveikti krizę. ES, kuri gali įveikti net vėžį.

Nuo ekonomikos atsigavimo planų iki dalijimosi skiepais, nuo žaliųjų sertifikatų iki sienų kontrolės – juk galiausiai remiamės būtent ES. Ir čia pereinu prie antrosios sąlygos, kurią turime įgyvendinti, kad galėtume kurti Europos ateitį, kurios mūsų žmonės yra verti. Turime nustoti ieškoti atpirkimo ožio Briuselyje, kad ir kaip tai būtų patogu mūsų vidaus politikoje. Ir pradėti sunkiau (ir greičiau) dirbti tobulindami bei stiprindami ES mechanizmus ir politiką, imdamiesi adaptyvios lyderystės.

Taip, aš esu konservatorių partijos deleguota ministrė pirmininkė. Tačiau man konservatyvumas – tai ne prisirišimas prie praeities bet kokia kaina, ignoruojant mūsų visuomenių transformaciją, naujus mokslo laimėjimus ar kylančias grėsmes saugumui. Neturėtume mėginti taisyti to, kas nesugadinta. Tačiau tuo pat metu neturėtume stengtis išsaugoti to, ko neįmanoma išsaugoti.

ES privalo pasimokyti iš savo patirties ir prisitaikyti prie nuolat kintančių iššūkių bei jų konteksto. Ar tai būtų beišsitrinanti riba tarp žodžio laisvės ir dezinformacijos, ar piktnaudžiavimas mūsų migracijos ir prieglobsčio politika, žmonių kontrabandą paverčiant ginklu. Turime peržiūrėti savo politiką ir ES teisę bei rasti naujų mechanizmų ir sprendimų. Kad galėtume išsaugoti savo pagrindines vertybes, tačiau neleistume priešininkams paversti jų didžiausiu mūsų pažeidžiamumu.

Galiosiai prieš kurį laiką išmokome, kad klimato kaitą, pandemijas, terorizmą ar kibernetines grėsmes galima įveikti tik suvienijus pastangas pasauliniu mastu. Tad privalome atkakliau dirbti, kad sustiprintume ir išplėstume savo partnerystes už ES ribų. Su NATO ir artimiausiomis mūsų sąjungininkėmis, tokiomis kaip JAV, Kanada ir JK. Su mūsų partneriais Europos ekonominėje erdvėje ir su Šveicarija. Su Izraeliu,

Japonija, Australija ir Pietų Korėja. Su kitomis šalimis, kurios dalijasi mūsų vertybėmis arba bent jau nebando joms pakenkti.

Privalome stiprinti savo įsitraukimą į ES Pietų ir Rytų kaimynystę. Ryšius su Vakarų Balkanais ir Moldova, Gruzija ir Ukraina – šalimis, kurios į mus žiūri kaip į pavyzdį ir siekia gilesnės integracijos bei būsimos narystės ES. Ar dėl visiškai pragmatiško poreikio plėsti Europos saugumo ir klestėjimo erdvę. Ar dėl moralinio įsipareigojimo neužverti durų tautoms, siekiančioms tapti mūsų bendruomenės dalimi, net jei jų vyriausybėms ne visai ar per lėtai pavyksta įgyvendinti šią savo žmonių svajonę.

Pažangi ir klestinti Atlantidos sala yra gražus mitas, tačiau vis dėlto – mitas. Renesanso autoriai jį prikėlė ir pavertė utopija. Bet originaliuose Platono raštuose – Atlantida buvo nugalėta pranašesnių Atėnų ir paskandinta dėl savo beribių ambicijų.

Blaivinanti istorija, kuri niekada neįvyko, vis dėlto yra geras priminimas, kad negalime tikėtis, jog susikursime savo mažytį rojų, apsitversime jame (nors kai kurias sienas vis tiek teks pastatyti) ir tikėsime apsaugoti šį dangų žemėje nuo pasaulinių iššūkių.

Privalome sugebėti veikti globaliai. Tačiau tuo pat metu turėtume daryti viską, ką galime, namuose. Stengtis ir sukurti laisvą, saugią ir klestinčią Europą mūsų žmonių ateičiai. Visiškai neutopiška dėl to susitarti. Ir tai įgyvendinti.